

Skolebesøk, Manchester, 18. – 25. september 2004

Rapport basert på observasjoner og samtaler under skolebesøkene

Hans Petter Wille og Pirjo Pollari

Vi besøkte **skole A** 20. og 21. september og **skole B** 22. og 23. september for å ha samtaler og å gjøre observasjoner.

Skole A har et blandet inntaksområde: Tidligere var det egen skole i et delområde med blokkbebyggelse. Denne skolen fikk betydelige problemer og ble nedlagt. Det ble bygd en ny skole som dekker et nytt inntaksområde med mer variert sosio-økonomisk bakgrunn, men det er overveiende elever med hvit bakgrunn som sogner til skolen: Av om lag 700 elever er det bare ca. 20 som identifiserer seg som ikke-hvite, ikke-britiske. Skolebygningene er altså nye – skolen ble åpnet for mindre enn to år siden. Skolen er velutstyrt, for eksempel er IKT-utrustningen av høy standard.

Skole B er lokalisert i et lavinntektsområde, men skolens resultater på det nasjonale prøvene (for eksempel på GCSE-nivået) er særs gode: Andelen av elever som får gode karakterer, ligger høyt¹. Skolen har omtrent 1000 elever og av disse har om lag 20 % foreldre fra Bangladesh. Sammenlignet med skole A, gir denne oss et inntrykk av å være gammel og nedslitt: Luftingen i klasserommene var ikke god, klasserommene var små og hadde ganske dårlig belysning, korridorene var trange og gulvene glatte: Det meste så slitt ut. Når det gjaldt IKT, var imidlertid også denne skolen godt utstyrt, for eksempel fantes det mange rom med PC-plasser og i de fleste klasserommene fantes interaktive skjermer.

På begge skolene er elevene fordelt på nivådelte klasser i fag som engelsk, matematikk og naturfag. *Setting* er nå den vanlige betegnelsen på slik nivådeling. Begge skolene bruker en tredeling: høyt, middels og lavt nivå (*the higher, the intermediate and the foundation/bottom set*). Skolen setter sammen klassene etter de resultater elevene tidligere har oppnådd, og verken elever eller foreldre kan forlange at elevene flyttes. På skole A går undervisningen i drama, kunst og håndverk og IKT for seg i blandede/sammenholdte klasser (*mixed ability groups*). På skole B skjer nesten all undervisning i nivådelte klasser. Unntaket er et opplegg om læring og læringsstrategier som betegnes lær å lære (*Learn2learn*). Dette betydde at våre muligheter til å observere undervisning og læring i blandede klasser var små, men vi observerte kunst og håndverk og IKT-opplæring på skole A og opplegget om å lære å lære på skole B, og dette skjedde i klasser hvor elevene ikke var nivå-inndelte. Vi observerte IKT-opplæring også på skole B; der i nivådelt klasse.

Selv om vi ikke fant så mange eksempler på det som går rett inn i prosjektet EU-MAIL, altså individualisert læring og undervisning i blandede klasser, så vi mange eksempler på pedagogisk og faglig praksis som vi mener vi være av interesse både for våre egne land og for de øvrige landene i prosjektet:

◇ Elevene får svært mye oppmerksomhet og støtte fra sine lærere. For eksempel var det i IKT-opplæringen på skole A tre voksne tilstede i timen. I tillegg til læreren var det to teknikere og alle tre ytte aktiv hjelp til enkeltelever og gjorde det på en positivt

¹ Dette måles i England ofte med andelen av elevene som får minst fem GCSE-karakterer på nivåene A* til C. På skole B ble denne andelen angitt til over 60 %.

støttende måte. Det var ikke slik at elevene her var spesielt vanskelige eller trengte så mye hjelp. Nettopp derfor var det veiledningen og støtten som her kunne gis til enkeltelever, særlig effektiv. Vi var overrasket over det slik ressursbruk, men den er klart anbefalelsesverdig.

✧ Både staben og elevene uttrykte stolthet over skolene sine. Den gode skolekulturen og innsatsviljen var noe skolene bevisst forsøkte å fremme. Sentralt blant de verdiene som ble vektlagt, var samhörighet, verdighet og omsorg for alle/inkludering.

✧ Tiltaket *Learn2learn* (Lære å lære) går ut på at elevene skal lære seg å beherske læringsstrategier og -ferdigheter. Dette synes å være et godt tiltak. Målet var at elevene skulle tilegne seg ferdigheter som ville være av nytte både i skolefagene og i dagliglivet ellers. Elever med svake skoleprestasjoner er kanskje de som har de svakest utviklede studieferdighetene og som kan tjene relativt mest på å forbedre ferdighetene sine. Det kan hende at dette tiltaket/kurset gir elevene ferdigheter som de burde ha lært, men som kanskje forsømmes i noen av skolefagene. Det er nok slik at siden dette er et kurs utenfor det som foreskrives av den nasjonale læreplanen og ikke er underlagt nasjonal prøving, så har læreren mer frihet til å velge det innholdet og de metodene hun mener er nødvendig å ta inn i kurset. På den måten behøver heller ikke elevene å tenke så mye på rette svar som på å finne gode svar. Læreren på kurset sa at hun ikke kjente til å det ble gitt tilsvarende eller lignende kurs på andre skoler.

✧ Skolene god oversikt over sine elever. Begge skolene hadde gode datasystemer for lagring, gjenfinning og bruk av elevopplysninger. Dette er intranettløsninger (*e-portal*) hvor det mest lagres prøveresultater, men andre opplysninger kan også legges inn. På skole B kan lærere legge inn vurderinger av enkeltelevers orden og atferd og vurderinger av den enkeltes utvikling av kunnskaper og ferdigheter.

✧ Elevene har lett tilgang til PC-er slik at de kan holde seg oppdatert om hvor de befinner seg i gjennomføringen av sine IKT-kurs. De kan stadig gå tilbake til oppgaver de har begynt på, de kan søke etter hjelp, de kan sjekke om de har nådd kursets mål eller om de mangler kunnskaper og ferdigheter som kreves for å oppnå den karakteren de sikter på (*target grade*) og hva som eventuelt må gjøres for å nå dette målet.

På basis av hva vi fant i løpet av skolebesøket, ser vi en rekke faktorer som hindrer at det blir gjennomført særlig mye undervisning i blandede/sammenholdte klasser – i alle fall på de skolene vi observerte. Noen slike faktorer nevnes her:

✧ Den eksterne evalueringen av skolenes virksomhet. Den eksterne evalueringen har en lang rekke former og synes å påvirke skolene på minst like mange måter: Skolens økonomi, antallet elever, den anseelsen de oppnår. Ja, alle sider av skolens virksomhet påvirkes. Virkningen av den omfattende eksterne evalueringen er ikke bare positiv, fordi skolene må bruke mye av sin energi og sine ressurser på å forberede seg på OFSTED-inspeksjoner, på GCSE-resultatene og på skolenes plassering på ligatabellene og dette tar tid og krefter som heller burde vært brukt på undervisning, veiledning og læring. En effekt som ofte vises til, er at undervisningen i skolene ofte blir innrettet mot kommende prøve, *teaching to test* som det kalles på engelsk. Vi som vurderer det engelske skolesystemet ut fra finsk og norsk bakgrunn, finner at den eksterne evalueringen, med sine positive og negative sider, gir oss et samlet inntrykk som er ganske forvirrende.

✧ Ganske stram styring av lærenes arbeid og sterk begrensing av deres frihetsgrader følger av den nasjonale læreplanen og de standarder som er avledet av læreplanen. Læreplanen forskriver nokså detaljert det innholdet som skal ligge i undervisningen. Vi fant at der det ikke fantes bindende/forskrivende læreplaner, satte lærerne pris på at de i stor grad kunne bruke sine faglige forutsetninger til å velge det som de mente var viktigst for den aktuelle elevgruppa. Eksempler på dette er det omtalte kurset lær å lære og IKT-kursene. I disse kursene kunne lærerne gi mer veiledning og hjelp tilpasset enkeltelevers behov.

✧ Siden det meste av den undervisningen vi observerte, foregikk i klasser som var nivådelte (*setted*), trekker vi den slutning at denne nivådelingen preger skolene og deres virksomhet. Inndelingen i er baserte på at det elevene har prestert på foregående prøver, i stor grad bestemmer hvordan elevene vil prestere i det skolearbeidet som kommer². For oss med nordisk bakgrunn, hvor slik eller lignende inndeling for lengst er forlatt, er dette nå et ganske fremmed system. Men vi bør se at også dette systemet har positive sider. For det første så vi at elevene som var plassert på det laveste nivået, fikk mye støtte. De ble undervist i små grupper, vanligvis på 8-10 elever. I Finland er det vanlig at klassene, hvor elevsammensetningen er svært heterogen, er mye større. Dette fører ofte til at lærerne innretter undervisningen og læringsaktivitetene etter gjennomsnittelevne og blir ute av stand til å hjelpe de elevene som har svake skoleprestasjoner og ute av stand til å støtte og utfordre de elevene som har forutsetninger for å prestere høyt. Problemet med manglende utfordringer for de sterke elevene som er kjent fra de nordiske landene (jfr. også rapport fra skolebesøket i Sverige), unngås i det engelske nivådelte systemet. Ikke bare elevinndelingen, men også systemet med lærere som er fagspesialister, er viktig for å kunne heve prestasjonene til de allerede skoleflinke.

Vi synes ikke vi bør uttale oss om det er slik at individualisert læring fremmer tilegnelsen av sosiale ferdigheter og tilegnelsen av de kunnskaper og ferdigheter som læreplanen forutsetter skal tilegnes i skolen. Det vi så av individualiserte læringsaktiviteter var for begrenset til at vi kan si noe om dette temaet.

Vi nevner at vi ikke, med unntak av en gruppe hørselshemmede på skole B, så elever med store funksjonshemminger.

Om den norskspråklige versjonen av rapporten

Oversettelse av rapporten fra engelsk til norsk har Steinar Wennevold ansvaret for. Han har hatt hjelp i dette arbeidet, som ble utført i august/september 2006.

² Oversettelsens bemerkning: På prosjektet EU-MAILs kick-offseminar på Wolfsburg i Mülheim i januar 2004 fikk vi presentert forskningsresultater om nivådeling av elever i Tyskland. Her viser det seg at forutsetningen om at det en elev har prestert, er en god forutsigelse om hva eleven kommer til å prestere, ikke bygger på noe godt empirisk grunnlag: Realiteten er at i klasser/grupper hvor elevene settes sammen på grunnlag av noenlunde like prestasjoner, viser prestasjonene like stor spredning som i ikke nivådelte klasser/grupper.